

de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
De heer mr. K.G. de Vries
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

KR01/78862

23 juli 2001

Mw. mr. drs. A.G. van Dijk

070-426 7169

Advies modellen Trw

Geachte heer De Vries,

Bij brief van 27 juni 2001 heeft u de Kiesraad verzocht advies uit te brengen over het concept van de Tijdelijke referendumregeling modellen. De Kiesraad heeft van de regeling kennisgenomen. De regeling bevat alle noodzakelijke modellen. De modellen zijn bruikbaar en volledig. Slechts enkele bij de regeling behorende modellen geven de Raad aanleiding tot het maken van opmerkingen.

1. In diverse modellen (Trw 45, Trw 49, Trw 56, Trw 71 - 1, Trw 76, Trw 80, Trw 81, Trw 89, Trw 107-1) komt een opsomming voor van redenen voor ongeldigverklaring van het verzoek of de ondersteuningsverklaring. Daarbij is de formulering van de artikelen 53 of 86 van de Tijdelijke referendumwet danwel artikel 10 van het Tijdelijk referendumbesluit letterlijk of vrijwel letterlijk gevolgd. Dat is begrijpelijk omdat deze artikelen een limitatieve opsomming van redenen voor ongeldigheid bevatten. Het lijkt echter in een aantal gevallen duidelijker niet de letterlijke tekst te volgen. Dat behoeft niet te leiden tot afwijkende of extra gronden voor ongeldigheid. Voor alle hiervoor opgesomde modellen geldt in de ogen van de Raad dat de reden waarin wordt verwezen naar gegevens die krachtens artikel 76, vierde lid, of 80, derde lid, van de Tijdelijke referendumwet danwel artikel 8, tweede en derde lid, van het Tijdelijk referendumbesluit op het formulier moeten worden ingevuld aan duidelijkheid te wensen over laat. Als reden voor ongeldigheid kan beter worden opgenomen: het formulier is niet volledig ingevuld. Door vaststelling van het model zelf wordt immers bepaald welke gegevens moeten worden verstrekt. Het artikel waarnaar wordt verwezen bevat, anders dan de opgenomen tekst suggereert, geen opsomming van te verstrekken gegevens.

2. Uit artikel 80, tweede lid, van de Tijdelijke referendumwet en artikel 81, eerste lid, van de Tijdelijke referendumwet in samenhang met artikel 9, tweede lid, van het Tijdelijk referendumbesluit, blijkt dat niet het moment waarop de verklaring wordt getekend of op de bus wordt gedaan, maar het moment van ontvangst bepalend is voor de geldigheid. Het begrip afleggen suggereert echter dat het tijdstip waarop de kiezer handelt bepalend is. De Kiesraad suggereert daarom om in de modellen Trw 80, Trw 81, Trw 89 en Trw 107-1 de zinsnede "De ondersteuningsverklaring is afgelegd voordat" en "De ondersteuningsverklaring is afgelegd nadat" te vervangen

door “De ondersteuningsverklaring is ter secretarie ontvangen voordat” respectievelijk “De ondersteuningsverklaring is ontvangen nadat”. Met het begrip secretarie wordt aangesloten bij de tekst van de Tijdelijke referendumwet. De Kiesraad wijst er echter wel op dat in veel gemeenten de ondersteuningsverklaring door een andere dienst dan de secretarie wordt behandeld. Het zou daarom beter zijn te spreken van het gemeentehuis in plaats van de secretarie.

3. In de modellen die (mede) betrekking hebben op het afleggen van ondersteuningsverklaringen per brief door kiesgerechtigden die in Nederland wonen (Trw 80 , Trw 89 en Trw 107-1) wordt in de opsomming van gronden voor ongeldigheid van de ondersteuningsverklaring, verwezen naar artikel 80, derde lid, van de Tijdelijke referendumwet. Deze verwijzing ontbreekt in artikel 86 van de Tijdelijke referendumwet dat de gronden voor ongeldigverklaring opsomt. Indien de suggestie van de Raad onder 1 wordt gevolgd is een verwijzing naar artikel 80, derde lid, niet nodig. Een verwijzing naar dit artikel is immers alleen nodig om niet volledig ingevulde formulieren ongeldig te kunnen verklaren en is niet nodig voor ongeldigverklaring van formulieren zonder gemeentestempel of zonder de voorgedrukte benaming van het besluit, de wet of de stilzwijgende goedkeuring van het verdrag waarop de verklaring betrekking heeft. Uit artikel 80, derde lid, van de Tijdelijke referendumwet in samenhang met artikel 7, eerste en derde lid, van het Tijdelijk referendumbesluit volgt dat ondersteuningsverklaringen per brief die niet zijn gedaan op een door de gemeente verstrekt formulier of een fotokopie daarvan, buiten behandeling worden gelaten. Hierover wordt dus als de Raad het goed begrijpt, geen beslissing genomen door het plaatselijk of centraal stembureau. Opmerkelijk is dat een te laat ontvangen ondersteuningsverklaring die per brief wordt afgelegd door een kiezer in Nederland wel in behandeling wordt genomen en ongeldig wordt verklaard, terwijl een te laat ontvangen verklaring van een kiezer die buiten Nederland woont niet in behandeling wordt genomen op grond van artikel 9, tweede lid, van het Tijdelijke referendumbesluit. In de praktijk zal het overigens zelden mogelijk zijn een te laat ontvangen verklaring in behandeling te nemen, gelet op het feit dat de werkzaamheden ten behoeve van de vaststelling van het aantal afgelegde ondersteuningsverklaringen direct na ommekomst van de termijn van zes weken aanvangen op grond van de artikelen 84 e.v. van de Tijdelijke referendumwet.

4. Het verdient aanbeveling in model Trw 76 de kiezer te informeren over de mogelijkheid een ondersteuningsverklaring per brief af te leggen op een formulier waarop de benaming van de wet of het besluit waarop de verklaring betrekking heeft reeds is voorgedrukt.

5. Uit artikel 7, derde lid, van het Tijdelijk referendumbesluit volgt dat het is toegestaan een ondersteuningsverklaring per brief af te leggen op een kopie van het formulier dat door de gemeente beschikbaar is gesteld. Het verdient aanbeveling dit in model Trw 80 in de toelichting aan te geven.

6. In de modellen Trw 81 en Trw 89 ontbreekt in de laatstgenoemde reden voor ongeldigheid van de ondersteuningsverklaring vóór “buiten Nederland” het woord: niet. In model Trw 139-2 dient op blz. 96 achter het derde bolletje de tekst na de komma te worden vervangen door: en deze meerderheid ten minste 30% van het aantal kiesgerechtigden omvat.

7. In de modellen Trw 34/D 3-1 en Trw 34/D 3-2 klopt de opsomming op blz. 7 en 13 onder “In te vullen door b en w van 's-Gravenhage” taalkundig niet. Voor de tekst achter het zesde en achtste inspringende bolletje moet worden ingevoegd: verzoeker.

8. De bedoeling van de tekst van voetnoot 1 van model Trw 117/J 33 kan worden verduidelijkt door na “keuzemogelijkheden” in te voegen: van de onderscheiden stemmingen.

9. In de modellen die zijn bestemd voor het in persoon indienen van het verzoek of het afleggen van de ondersteuningsverklaring, moet de kiezer zelf de wet, het besluit of de stilzwijgende goedkeuring omschrijven. Dit doet de vraag rijzen aan welke eisen de omschrijving moet voldoen. De Raad gaat ervan uit dat het voldoende is dat redelijkerwijs kan worden begrepen op welke wet of besluit het verzoek of de

verklaring betrekking heeft. Het verdient aanbeveling in de informatie aan gemeenten over de Tijdelijke referendumwet aan dit aspect aandacht te besteden.

10. Uit de toelichting bij het meegezonden Tijdelijk referendumbesluit begrijpt de Raad dat het niet zal zijn toegestaan het formulier voor het afleggen van de ondersteuningsverklaring per brief, elektronisch beschikbaar te stellen. In de toelichting wordt gewezen op het gevaar van bewerking van een elektronisch formulier.

Het komt de Kiesraad voor dat de kans op manipulatie gering is, althans niet veel groter dan bij gebruikmaking van kopieën, mits wordt geëist dat het formulier handmatig wordt ingevuld. De motivatie voor het verbod op elektronische beschikbaarheid acht de Raad daarom onvoldoende.

11. Tenslotte merkt de Kiesraad in meer algemene zin op dat het hem voor komt dat met name de modellen waarbij formulieren worden vastgesteld die door de kiezer moeten worden ingevuld eenvoudiger en minder ambtelijk zouden kunnen worden geformuleerd. Omdat het voor de kiezer van belang is dat de formulieren zo toegankelijk mogelijk zijn, verdient het ook aanbeveling dat te doen. Dit geldt evenzeer voor de modellen die zijn gebaseerd op de Kieswet en het Kiesbesluit en zijn bestemd voor de kiezer. Gezien de krappe tijd die er nog is voor de voorbereiding met het oog op de inwerkingtreding van de Tijdelijk referendumwet per 1 januari 2002, ligt het niet voor de hand nu nog over te gaan tot herformulering van de voor de kiezer bestemde modellen. De Kiesraad beveelt echter wel aan eens, los van wijzigingen in de kies- of referendumregelgeving, na te gaan op welke wijze deze modellen kunnen worden aangepast.

Hoogachtend,

mr. F.J.W.M. van Dooren,
voorzitter

mr. drs. A.G. van Dijk,
secretaris